

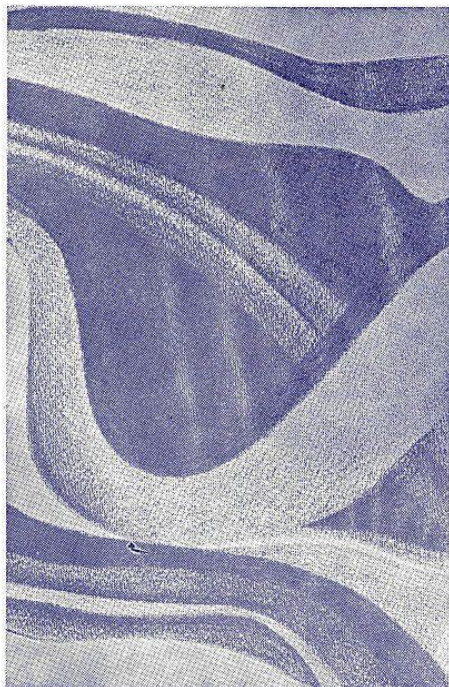
SNIVANJE NOĆ

Kada se zbiva noć? Obično onda kad spavamo. Po snivanju, dan se služi noću da bi izbrisao noć. Spavanje pripada svetu. To je obaveza. Mi spavamo u skladu sa opštim zakonom koji našu dnevnu aktivnost čini zavisnom od počinaka, od naših noći. Pozivamo san i on dolazi; između njega i nas postoji nešto poput sporazuma, ugovora bez tajnih odredbi, i po njemu je, daleko od toga da bude opasna, opčinjavajuća sila, san shvaćen kao nešto pripitomljeno, kao instrument naše moći da delujemo. Predajemo mu se poput gospodara što se poverava robu koji ga služi. Spavanje je svetla radnja koja nas uverava u dan. Spavati, eto uočljivog čina naše budnosti. Temeljno spavanje omogućava nam da izbegnemo u ono što je u temelju snivanja. Gde je noć? Noći više nema.

Čin spavanja je događaj koji pripada istoriji, isto kao što odmor sedmog dana pripada stvaranju. Noć, kada je ljudi preobrazu u čisto snivanje nije afirmacija tammnog. Ja spavam, suverenost tog »ja« vladada ovom podarenom odsutnošću koja je njegovo delo. Ja spavam, to sam ja koji spavam i niko drugi — i ljudi od akcije, velike istorijske ličnosti, gordi su u svom savršenom snivanju u koje se uzdižu ne-taknuti. To je zato što u normalnom odvijanju našeg života san, koji nas ponekad zadivi, nikada nije sablazan. Dostoji nam da se vešto povučemo iz huke svakodnevnice, od svakodnevnice brige, od svih stvari koje nas ispražnjuju, u tu zapremčinu koja je znak našeg gospodarenja, dokaz svega ljudskog u našoj neobazrivosti. Treba spavati, u tome je reč svodljivog poretka, i ova zapovest odricanja od dana jeste jedno od prvih pravila dana.

Snivanje preobražava noć u mogućnost. Budnost je snivanje kada je noć došla. Onaj ko ne spava ne može ostati budan. Budnost se sastoji u tome da se odustane od bdenja, jer ona traga za BUĐENJEM kao svojom suštinom. Noćno skitanje, sklonost ka lutanju, pri čemu se svet smanjuje i udaljuje, isto je kao i zanat kojeg treba časno izučiti, jer noć mami slutnje. Spavanje s otvorenim očima je anomalija koja simbolički obeležava ono što zajednička svest ne odobrava. Ljudi koji rdavo spavaju uvek se ukazuju kao više ili manje krevi: a jesu li? Oni noć čine prisutnom.

Snivanje je, govorio je Bergson, nepri-strasno. Snivanje je možda neobraćanje pažnje na svet, ali nas ovo poricanje sveta čuva za svet i potvrđuje ga. Snivanje je čin vernosti i jedinstva. Poveravam se velikim prirodnim ritmovima, zakonima, stabilnosti poretka: moje snivanje je ostvarenje ovog poverenja, potvrda ove vere. To je privrženost, u patetičkom smislu ove reči: vezujem se, no nikako ne kao Ulis za jarbol vezama od kojih bi potom hteo da se oslobodim, već sporazumom koji izražava čulni sklad moje glave s uzglavljem, moga tela sa mirom i srećom postelje. Ja se povlačim iz neizmernosti i nemira sveta, ali samo zato da bi mu se u svojoj »odanosti«, sačuvan u pouzdanoj istini jednog ograničenog i kružno zatvorenog mesta, predao na milost. Snivanje je ta apsolutna pristrasnost preko koje se dohvatam sveta osvajajući ga s njegove konačne strane. Počevši od njegove granice, grabim ga snažno da bi ostao smiren, smeštam se i premeštam. Rdavo spavati, to je upravo ne moći naći svoj položaj. Rdav spavač se obrće i prevrće u traganju za onim istinskim mestom za koje zna da je jedino i da će se svet, u toj jedinstvenoj tački, odreći svoje lutalačke neizmernosti. Mesečar nam je podzriv, budući da je čovek koji ne nalazi počinak u snu. Uspavan, on je, međutim, bez mesta i, može se reći, bez vere. Njemu nedostaje temeljna istinitost ili, još tačnije, u njegovoj istinitosti nedostaje temelj: taj položaj koji je i počinak, i gde se on potvrđuje u zatvorenosti i nepomičnosti svoje odsutnosti. Iza snivanja Bergson vidi totalnost svesnog života, bar napor njegovog zgušnjavanja. Naprotiv, snivanje je prisnost sa središtem. Ja nisam raspršen, nezou u celosti skupljen gde jesam, u toj tački koja je moj položaj i gde se, u zatvorenosti moje odanosti, lokalizuje svet. Tamo gde spavam, ja fiksi-

ram sebe i svet. Tamo je moja ličnost, onemogućena da luta, ne više nepostojana, rasuta i rasejana nego skupljena u stešnjenost tog mesta gde se svet prikuplja, svet koji potvrđujem i koji me potvrđuje, u tački gde je on prisutan u meni a ja odsutan u njemu po jednom bitno ekstatičkom jedinstvu. Tamo gde spavam nije samo moja ličnost, već je ona to samo mesto gde spavam, i čin snivanja je sada čin koji čini da je moj počinak moje bivstvovanje¹⁾.

Istina je da u snivanju izgleda da se ja iznova zatvaram nad sobom u stavu koji podseća na neuku sreću prvog detinjstva. Mogućno, ali to ipak nije tako u meni samom, jer, ja se ne oslanjam na samog sebe, već na svet nastao u meni stešnjenosti i ograničenošću mog počinjanja. Snivanje svakako nije klonulost, obeshabreno napuštanje mog muškog gledišta. Snivanje označava izvestan trenutak u kojem, da bi se delovalo, treba prestati delovati — izvestan trenutak u kojem moram, pod pretinjom da se izgubim u lutanju, da se za-

ustavnim, da muški preobrazim nestalnost mogućih u jednu jedinu tačku zastoja u koju se smeštam i premeštam.

Budna se egzistencija ne uništava u tom uspavanom telu pokraj kojeg obitavaju stvari; ona se povlači u daljinu koja je njena kušnja, ona joj se vraća s prvobitnim potvrđivanjem koje je autoritet tela, nikako izdvojenog, nego potpuno u skladu sa istinom mesta. Začuditi se da se izrastanjem snivanja sve prepoznaje, to je zaboraviti da ništa nije pouzdanije od snivanja, od smisla snivanja, od te precizno budne, na izvesnosti zgomilane, egzistencije koja prikuplja sve mogućnosti lutanja u nepomičnosti jednog načela i koja, zasićena tom izvesnošću, zorum prima novu snagu, i novi dan može da počne.

S A N

Noć, suština noći nam ne dopušta da spavamo. Utočište snivanja nije u njoj. Ako snivanje izostane, na kraju ste zaraženi iscrpljenošću; ova zaraza, koja sputava da se spava, prevodi se nesanicom, nemogućnošću da snivanje postane jedna zona, jedna odluka jasna i istinita. U noći je nemoguće sprayati.

Iz dana se ne prelazi u noć: onaj ko sledi ovaj put nalazi samo snivanje s kojim se završava dan, ali da bi omogućio sutrašnjicu, pregib koji opravdava zamah, oskudicu, tišinu prožetu onim što govori za nas. U ovom smislu, san je bliži području noći. Ako se dan produži u noć, prede li njenu među, nastaje ono što se ne može prekinuti, ono što već više nije dan, ono neprekinito i neprestano, to je, po priliki što pripada, kako izgleda, vremenu i ličnostima sveta, blizina odsutnosti vremena, pretnja izvana gde nedostaje svet.

San je buđenje beskrajnog, bar aluzija i nešto poput opasnog zazivanja, s postojanošću onoga čemu se ne može uhvatiti kraj, u neutralnosti onoga što se zgušnjava iza početka. Otuda izgleda da san čini da iskrsne — u svakom, bivstvovanje prvobitnih vremena — ne samo deteta, nego, još dalje, preko njega, ono mitsko, praznina i pu-stara onoga što je prethodilo. Onaj koji spava — sanja, ali onaj koji sanja već više nije onaj koji spava, on nije ni drugo, druga ličnost, on je predosećanje drugog, drugoga, onoga koji više ne može da kaže ja, onoga koji se ne prepoznaje ni u sebi, ni u drugom. Nesumnjivo, snaga budne egzistencije i tačnosti snivanja, štaviše, tumačenje koje nalazi smisao u prividu smisla, štiti okvire i forme jedne lične stvarnosti: ono što postaje drugo reinkarnira se u drugo, dvostruko je još uvek neko. Sanjač veruje da zna da on sanja i spava, tačnije: veruje u trenutak gde se potvrđuje pukotina između to dvoje: on sanja da sanja. Ovo bekstvo van sna, koje ga ponovo nagoni u san i koje je večiti pad u isti san, ovo ponavljanje, u kojem se uvek sve više gubi lična istina koja bi htela da se spase, poput povratka istim snovima, poput nedosežnog remećenja jedne stvarnosti koja uvek izmiče i iz koje se ne može pobeći, sve je to kao JEDAN SAN O NOĆI, san gde forma sna postaje njegov sopstveni sadržaj. Možda bi se moglo ustvrditi da je san utoliko više noćna stvar što se većma vrti oko samog sebe, oko onoga što se sanja ako to za sadržaj ima sopstvenu mogućnost sna. Možda jedino postoji to: sanjati san. Valeri sumnja u egzistenciju snova. San je kao očevidnost nesumnjivo ostvarenje ove sumnje, on je ono što ne može biti »istinito«.

San utiče u područje gde krakuje čista sličnost. Tu je sve privid, svaka figura je u drugoj, slična je drugoj i još jednoj drugoj, a ova opet drugoj. Traga se za izvorišnim modelom, htelo bi da se dospe do polazišta, do početnog otkrovenja, ali njega nema: san je slično koje većito upućuje na slično.

1) — Ovo je snažno izrazio Emanuel Levinas, Od postojanja do postojećeg.